

Stjepan Kovačić, Štefan

Izvor i navodi: *neobjavljeni zapisi Željka Kovačića*

Tekst, priprema, fotografije i objava: *Stjepan Jagić, Dražen Nađ*

Sažetak: Ovo je priča o neobičnom čovjeku čija su djela, promišljanja i snovi bili daleko ispred vremena u kojem je živio.

Na slici: *Marija i Stjepan Kovačić*

(Dokument iz 1922. godine, tzv. Propusnica za prelazak mađarske granice radi obrade zemlje koja je ostala na mađarskoj strani poslije raspada Austro-Ugarske.)

Štefan Kovačić rođen je 1895. godine u Podravskim Sesvetama, u obitelji majke Roze rođ. Matočec i oca Ivana. Sestra Jelica rođena je 1899., a mlađi brat Mihalj 1900. godine. Štefan je bio oženjen Marijom rođ. Derežić. Imali su troje djece: sina Vladimira i kćeri Jelu i Nadu..

Od svojih roditelja naslijedili su veliko bogatstvo koje su svojim radom, sposobnošću i talentima još uveličali. U svoje vrijeme, bili su najbogatiji ljudi u Podravskim Sesvetama te bližoj i daljoj okolici. Još za Kraljevine Jugoslavije imali su kamione, mlin, veliku pilanu. U tom vremenu kupili su kuće u Zagrebu za školovanje svoje djece. Poslije 2. svjetskog rata, te su im kuće konfiscirane.

Traktor McCormik koji je vukao vršalice.

*Imao je željezne kotače, a kao gorivo je trošio petrolej.
Imao je 4 cilindra.*

Zamašnjak parnog stroja koji je pokretao generator

*električne struje koji se nalazio u dvorištu obiteljske kuće.
Napravljen je 1900. godine u Budimpešti
(tadašnja Austro-Ugarska monarhija).
Težak je 4 tone, a promjer mu je 2,4 metra.*

Već tada Štefan je imao četiri vršalice garniture: vršalice Mavovke, Gormice, Oferšanca i Horfera, i s time je stalno radio i stvarao određeni kapital. Imao je i dva parna stroja te dva traktora McCormik sa željeznim kotačima. Još oko 1930. godine imao je u svom dvorištu elektranu koju je pokretao jedan od parnih strojeva proizveden oko 1900.g u Mađarskoj, te je ona snabdijevala električnom energijom nekoliko kuća u selu sve do 1947. godine kada je počela elektrifikacija mjesta. Zamašnjak od elektrane te traktor sačuvani su do danas i nalaze se u privatnoj zbirci Škriljak Ignaca Stjepan je kao napredni čovjek volio čitati, promišljati. Imao je vrlo bogatu knjižnicu, pretežito djela sa tematikom o prirodi i tehnici tadašnjeg doba. Puno je čitao i razmišljao. On je svoje vrijeme života racionalno koristio, ne gubeći vrijeme uzalud.

U tijeku 2. svj. rata, a naročito poslije njega, osmislio je hidroelektranu na rijeci Dravi u području Crlenike, koja je već mogla biti značajna energana Podravine, ali, ujedno i most prema Mađarskoj. S time je bio već tada značajan vizionar budućnosti sadašnje ujedinjene Europe. Tadašnje vlasti nisu imale ni sluha, a ni razumijevanja za takovo velebno djelo, jer je Stjepan inzistirao na tome, da hidroelektrana nosi njegovo ime, jer je bio voljan uložiti u nju veliki kapital, a ostatak država. Mi tada nismo imali prave ljude u vlasti, zapravo imali smo ljude uskih vidika, koji nisu bili sposobni vidjeti bar malo u budućnost. Jednom prilikom došli su u Podravske Sesvete predstavnici za energetiku tadašnje SRH i začudili se kako je pok. Stjepan do u savršenstvo izračunao najveći pad i snagu rijeke Drave na području spomenute Crlenike. On je već tada, pokazao snagu i vitalnost svojih promišljanja. Tom prigodom, bilo je govora o tome da bi Stjepan svojim znanjem komotno mogao držati katedru na sveučilištu u Zagrebu, ali nije imao za to školsku spremu.

Negdje 1948./49. godine izradio je Kovačić kola za prijevoz trupaca, u zaprezi s jednim konjem i jednim radnikom. To je bio tada novitet na tlu Jugoslavije. Ta ista kola danas se nalaze u Tehničkom muzeju u Zagrebu.

Njegove zasluge za razvoj tehničke i opće kulture sela poslije drugoga svjetskog rata za naše mjesto velike su i značajne. Bio je glavni pokretač elektrifikacije mjesta 1947. god., a s bratom Mijom bio je na prvom sastanku u svezi otvaranja mjesne čitaonice i tečaja opismenjavanja u Podr. Sesvetama, 4.2.1947. Njegovom zaslugom nabavljeno je i prvo kino i postavljeno u Gornjoj školi, veliki razglas, mlin sa dva kamena te pilana s gaterom.

Iz kazivanja pokojnih, mogega brata Božidara Kovačića, Luke Vlašića Lašičkovoga, Franje Kožarovoga, Ivice Mikšinoga-Čurdije, Lennerice, Repčevića i Jablanovih.

„U prisustvu mogega brata gospodin Stjepan Kovačić posebno se osjećao i bio raspoložen o svemu i svačemu pripovijedati. To njegovo pripovijedanje trebalo je razumjeti. Stjepan se nije bavio običnim, već vrlo složenim i malo je ljudi njegove ulice, sela i konaka bilo za takav razgovor doraslo.

S tom tvrdnjom ne želim nikoga vrijeđati, ali je tako u njegovo vrijeme bilo, dok je živio životom, koji se tiče nauka, u svakom pogledu posebnom. Nije čudo da je tako bilo, jer je on od rane mladosti kao imućan čovjek i vrlo bistre pameti posezao za knjigom, posebice tehničke naravi, puno promišljao i stvarao svijet u sebi i oko sebe. Tu pamet koristio je na svakom koraku za nešto novo, ne samo za sebe, jer mu je bila želja nešto učiniti za korak naprijed.

Za sve te njegove misli, promišljanja, rješenja, živio je punim životom, kojega nije štedio, jer je bio i više nego skroman po odijevanju, jelu, cjelokupnom životu. Za sebe malo toga je priuštio, jer se sav predao znanosti. U toj njegovoj pameti nije se moglo naći pitanje u okviru njegova interesa na koje on ne bi znao odgovoriti. Dok je zapitao, rijetko tko je bio sposoban na njegovo pitanje pravilno odgovoriti onako, kako je to on zamišljao. Dok je nešto obrazlagao kao da čita iz najmundrije knjige zapisa i podataka. U toj veličini duhovnoga tijela, nikada nije nikoga ponižavao, već ga je poticao brzo misliti, zaključivati i uključivati u duboko promišljanje svojega odgovora. Sa takvim odgovorima malo kada je bio posvema zadovoljan, jer po njegovu, nisu bili potpuni i do kraja dorečeni i slijedili ga u njegovim naumima. Znam da su drugi o njemu govorili, da mu je najljepše samome biti, ali to nije bila prava procjena njegovoga bića i njegove ličnosti. Točno je da nije htio gubiti vrijeme u previše ispraznim razgovorima.

Stjepan je poseban, znala je to većina njih kazati. U tom pogledu rekli su svu istinu o njemu, ali je nisu mogli do kraja i točno objasniti. U njegovu društvu nikada nije bilo dosadno biti. Njemu nije odgovaralo nešto preobično i jednostavno. Za njega, svako pitanje, čim teže i kompliciranije, bila je prava radost za koju je i s kojom živio svoje svakodnevnice. Uvijek bio je zamišljen, s pogledom daleko u neakve neizmjerne prostore. Možda je u tim prostorima njegova pamet imala određeno uporište. Bio je

taj, kojega nije njegovo vrijeme i ljudi dovoljno razumjeli. Pripadao je prostoru civilizacije, koja je jako daleko od nas, ali puno složenija i naprednija od naše. Možda je od te iste dobivao i primao signale za svoje sve što je radio, kad je sa toliko poleta i snage tako vješto radio i rješavao najsloženije probleme? Nešto je u njemu bilo posebno, što mi ostali nismo mogli razumjeti i dokučiti.

Stjepan je jako malo držao do materijalnoga, što se moglo potvrditi iz njegova načina života, ali za duhovno i stvaralačko sve bi dao. Nekoji misle da je bio bezbožan, ali se jako varaju u toj prosudbi.

Vjerovao je potihom, u sebi, bez busanja u prsa, da je vjernik i kršćanin. Sve je to on bio, svjestan, da Bog zna na kojem je putu i kamo ide, ali to nije htio ničim pokazati i dičiti se tako. Njegova skromnost nije mu dozvolila pokazati te slabosti i nisu mu bile primjerene karakteru. Znao je reći: Sve se može, ako se hoće! Prezirao je lijenost.

Nije neskromno reći da je živio ispred svojega vremena, bar za jedno 80 godina. Prema vječnosti, to je malo vremena, ali za čovječji život to je puno, u kojemu se događaju takove promijene, kojih nismo bili svjesni do kraja. Takovo je vrijeme njegove ispred-pameti, koja je bila kadra predvidjeti i dokučiti, što drugi nisu mogli ni u snu sanjati. Za njega se ne može reći da je sanjao obične snove, jer, nekoji put i u snovima značajnije pameti nađu rješenje za svoje naume, kao nastavak promišljanja i svega onoga što, zapravo, rade i žele pameću ostvariti. Nas, od svega toga zabolio bi mozak, ali se on nije za takvo što nikome potužio.

Znao je reći: „Ne smije se stati, jer, čim se stane, nešto promakne, i to se više ne može doći!“ Puno puta sam od njega čuo ovu misao: „Mi malo živimo, da bismo mogli za života sve učiniti, puno toga ostaje za nastaviti!“ Posvema je razumljivo, zašto se u svemu toliko žurio. Nastojao je čim više toga učiniti, da previše ne ostane za sutra i prekosutra. Sjećam se da je običavao kazati: „Znaš, prekosutra je dosta daleko i treba do toga doći!“ S tim je puno rekao i potvrdio onu narodnu: „Kaj moreš danas napraviti, ne ostavljaj za sutra i pozutro.“ Ta nit previše je tanka u vremenu i između vremena i može se takova prelomiti i tu zastati, i pitanje je hoće li to netko drugi razumjeti, istu nit povezati i nastaviti je učinkovito.

Njegovo pitanje bilo kome trebalo je razumjeti. Da bi se njegova znatiželja zadovoljila očekivao je više odgovora na isto. Malo je bilo tih koji su u tome uspijevali. Njegovi vršnjaci, mlađi i stariji običavali su kazati: „Z Štefanom se nemre razgovarati.“

To nije značilo da se drži nešto posebno od njih, nego da nisu dorasli za ozbiljnije razgovore koji su njega zaokupljali, a malo je toga bilo što njega nije zanimalo. Zato ga i nisu za bilo što pitali, jer je imao svoje vrijeme i mjesto za promišljanje.

Nisu mu ljudi uz njega smetali, već razgovori o sporednim stvarima, za što nije htio gubiti vrijeme. Dobro se sjećam kad je rekao: „Vrijeme je novac!“ S tim nije rekao, da mu je previše stalo do novaca, već je bio svjestan prolaznosti vremena. Nastojao ga je iskoristiti u pozitivnom smislu, na onom planu kojega si je zacrtao. Nije negirao višestoljetnu narodnu izreku: „Čovek snuje, a Bog određuje!“ Nije osporavao ni ovu: „Pomori si i Bog ti bu pomogel!“ Sve je te umotvorine imao u malom prstu i nije ni jedna bila, za koju nije imao odgovora. Težio je ići svojim putem i na njemu ostati dosljedan.

Mjesto gdje počivaju članova obitelji Štefana Kovačića na sesvečkom groblju

Umro je 1970. godine, ali je zapamćena njegova misao, kao neizbrisiv trag jedne posebne ličnosti po promišljanju! To mu ne mogu ni smrt, ni vrijeme, ni ljudi uzeti, to zauvijek ostaje Stjepanovo i poštovanje ono vremene njegove ličnosti. Sve drugo prođe, kao da nije bilo, ali takovoga čovjeka se ne može prepustiti zaboravu, jer to bi bila slabost živućih, koji su ga poznavali i bili dio njegovoga vremena.

Što je bilo postojalo s ovim čovjekom, može nam biti svima na ponos i čast. Sve nas je zadužio, da se pred njegovim spomenikom duboko poklonimo i kažemo mu od srca: „Zauvijek ti hvala za sve učinjeno, makar te više nema, ali su ostale tvoje misli i djela.“ Samo to je pošteno, ako kažemo onako, kako to naš Svemogući Bog zapovijeda!

Puno toga što si rekao obistinilo se. Sve ovo što je o Tebi rečeno malo je od onoga Tvojega djelatnoga i učinjenoga. Ostao je tvoj duh, makar drugamo odlazi, vraća se, čas je tamo i tu, leti neizmjernom brzinom, kako si i sam nekada rekao, a mi smo to zapamtili.

Makar kada će se takvoga što obistiniti. I, sada to znam, jer sam nakon toliko godina, spoznao to o Tebi. U tom tvom vremenu nisam bio dorastao to sve razumjeti, ali to, nažalost, nisu ni razumjele ondašnje vlasti, koje Ti nisu dale realizirati velebnu Tvoju novotariju, hidrocentralu na Dravi, koja, da je bila načinjena i danas bi koristila, ne samo za struju, već bi bila trajan most s Mađarskom!

Da mi ne bi promaklo najvažnije o njemu iz misli, o čemu je pred sedamdeset godina pred svima toliko govorio, njegovo je gledanje i razmišljanje o svemiru, dalekim svjetovima i samome Mjesecu. Uvijek je ponavljao da mi nismo jedini živeći svijet u svemiru, da takovih sličnih i drugačijih još ima, ali su daleko od nas i nije vrijeme, da bi se s njima moglo doći u kontakt. To je pojasnio nepostojanjem tako složene letjelice s kojima bi se moglo krenuti u potragu za tim svjetovima. No, po njegovu, to još nije daleko, da mi mlađi ćemo to zasigurno doživjeti.

Govorio je o tim nepoznatim bićima na drugoj planeti, koji se razlikuju od nas, jer su njihovi uvjeti života drugačiji. Rekao je da bi ti isti htjeli doći s nama u dodir, ali da nisu okolnosti dostatne za to.

Te i takove civilizacije, po njegovom, razumnije su od nas, mirnije, nisu tako agresivne kao mi, boje se takovoga našega ponašanja i zato se ne odlučuju na put k nama. Znao je reći da je njihova tehnika puno naprednija nego naša, da bi nam oni mogli u mnogočemu pomoći, a pogotovo u procesu usporavanja starenja i bolestima. Kazao je da se ti Svemirci boje nas iz više razloga i u kontaktu s nama da bi mogli, zarad složenije građe tijela, navući na sebe pogubne bolesti.

Za života Franjo Kožarov je kazao: „Kaj baca Štefan pripoveda, to nesem od nikoga jošče čul! Kazao je da mi nismo svjesni svega oko sebe.“ Ja bih ga slušao dan i noć. To so isto slušali: Repčević, Luka Lašičkov, Bratanović, Lengerica, Jablanovi. Mi smo mu vjerovali, jer je bio previše ozbiljan da bi se s nama šalio kao s malom djetecom.

Da si samo čuo što je s tvojim Bracom Darkom razgovarao o Mjesecu? Mi smo se svi začudili i nismo mogli povjerovati. Kazao je da nije daleko vrijeme čovjekovoga puta na Mjesec. Rekao je: „Pogledajte, Mjesec je tu, pred nama, nekoliko stotina tisuća kilometara. Čovjek će najprije ići tamo i to će biti prva stepenica čovjekovoga puta u svemir. Tamo nema takovoga života kao na Zemlji. Za taj let trebalo se bude dobro pripremiti, jer to nije mačji kašalj! Nije to uzeti bicikl, sjesti na njega, otići u vinograd i vratiti se natrag. U tom odgovornom zadatku čovjek mora biti pribran i odgovoran.“ Točno je rekao, da bi bilo svima razumljivo: „Neje to sejeno zeti kamena i deti vu raketu i poslati ga, pa kak zije, da zi je!- Čovjek je nešto drugo, ako ga se izgubi, više ga nema!“ To je prisutnima pojasnio i obrazložio na jednostavan način: „Zrela pamet treba za

takvoga kaj, zelena se ne prima takvoga posla! To nije svima dato. Možemo mi svašta misliti, po svoje raditi, ali svejedno, nismo pozvani u tome sudjelovati! Sve je u ovom našem svemiru određeno prostorom, vremenom, mjerom, događajima.

Mi u svemu tome sudjelujemo, svaki na svoj način, za što smo mogući i sposobni. Sjetite se što su naši stari otprije kazali: „Puno nas je, al malo odebrani!“ Koliko je Stjepan od svih nas u tom pogledu otišao naprijed, još za života doživio je let čovjeka oko Zemlje. Puno njih, koji su ga godinama slušali doživjeli su da je govorio istinu, za koju je živio i s kojom je umro! Bila bi velika sreća, da je u ovom selu više takovih. Možda za kojih sto godina, daj Bože, rodi se koji takav i ovoga teškoga kotača dosadašnjih naših slabosti i propusta pokrene u pravom smjeru.

S ovim sam mislio da je sve o Štefanu rečeno, ali nije. Ne bi bilo čestito da se ne kaže nešto o njegovoj ljubavi prema životinjama. Tu veliku ljubav gajio je prema psu i konjima. Svojim postupkom pokazao je da se ni jednu životinju, koju čovjek ima u svom gospodarstvu ne smije zlostavljati, mučiti, izlagati gladovanju, zatvarati, vezati... Išao je u tome toliko daleko i čovječno, da je govorio kako moraju imati sve kao i čovjek, jer onda se može nadati da mu vrate to na pravi način.

Njegov pas Vuki, veliki rasni vučjak, imao je toliku slobodu, svu brigu, ali i posebnu ljubav prema Stjepanu. Što mu je god rekao taj pas je to učinio. Toliko mu je kao. gospodaru bio odan, da se u običnom razgovoru nije smjela čuti naglašena riječ stranca prema Stjepanu, na što bi Vuki reagirao dizanjem glave i oštrim pogledom. Taj pas nije dozvolio ništa Stjepanovoga uzimati, samo uz odobrenje njegovo. Moram priznati, da sam ga i ja samo gledao.

Kako nas je u toj dobi svašta zanimalo pitali smo gospodina Štefana za konje. On se je o svojim konjima raspricao na široko i dugačko. Moji konji imaju punu slobodu. Kada ne rade, kreću se po dvorištu i vrtu koliko ih je volja. Sami se poje na pojilu. Za njih mi nije potreban bič. Poimence ih zovem. Svaki konj i kobila znaju svoje mjesto. Njima je dosta moja riječ.

Na kraju našega razgovora kazao je Vukiju: „Vuki pruži im svoju šapu, pozdravi se s njima, jer oni sad odlaze kući!“ Moram priznati bio me je strah držati Vukijevu šapu, ali je mašući repom sprijateljio se s nama!“

Dne 8. IX. 1947. -

Postoji u selu mnogo naprednih ljudi, kojima je život preja na selu, da se selo preporodi, pokrene iz mrtvici i nezainteresi, ravnost u kulturno prosvjetno izdizanje selo odstrani. Napredni taj element čita, prati društvene stvarije i poslije ratna obnova. U svom privatnom životu sklobo je brzo primijeni tehniku i iskustava, koja su stecena do sada u industrijalizaciji penje. Općenito u svakom pogledu veoma je konstruktivan. -

Uz aktivno većerje kulturno prosvjetnih aktiviste: Jakić Mate, Kovačić Mijo i Kovačić Stjepana i upravitelja škole, provedena je akcija za nabavu književnosti za mladi filar. Svi su radovi stvoreni, pogotovo kao je ovaj projekat proveden i elektrifikacija mjesta, kojim prilikom je elektrificirane i goru škole. -

Isječak iz zapisnika Kulturno prosvjetnog vijeća održanog u prostorijama škole Podravske Sesvete 8.9.1947. godine, koji je vodio i Zapisnik pisao ravnatelj škole Fučijaš Đuro, a iz njega se vidi prisustvo Stjepana Kovačića i njegovog brata Mije sastanku na kojem se odlučivalo o budućnosti Podravske Sesvete

**Kuća u Staroj cirkvi
u kojoj je živio
Štefan Kovačić**
(danas Ulica J.J.
Strossmayera 38,
Podravske Sesvete)

Još uvijek svjedoči jednome vremenu, jednoj epohi s naznakom još tada suvremene arhitekture i unutrašnje opremljenosti i uređenosti.

- o. Tom prigodom, dok je došla ta republička delagacija energetičara, bilo je razgovora, da bi Stjepan/ svojim znanjem komotno mogao držati katedru na sveučilištu u Zagrebu/, ali nije imao za to šk. spremu, a znanjem je nadvisio i doktore znanosti/ pogotovo tadašanje, koji su stekli takva zvanja večernjim kursevima i dopunskim brž-bolje školovanjem, po partijskoj liniji.
- o. Negdje 1948./49. godinu izradio je Kovačić-kola za prijevoz trupaca, u zaprezi s jednim konjem i jednim radnikom. To je bio tada novum Jugoslavije. Ta ista kola nalaze se u tehničkom muzeju Zagreba.
- 1. Njegove zasluge za razvoj tehničke i opće kulture sela/poslije drugoga svj.rata/ za naše selo velike su i značajne:
 - a/ Glavni je bio pokretač elektrifikacije mjest, 24.VIII 1947. god.
 - b/ Braća Stjepan i Mijo, 4.II 1947. god./kao ugledniji ljudi mjesta/ na prvom su sastanku u svezi otvaranja mjesne čitaonice i otvaranja analfabestkog tečaja u Podr. Sesvetama.

Slika gore: Isječak iz originalnog teksta koji je pisao Željko Kovačić (1937. - 2015.) na svojoj Olympiji u radnoj sobi okružen knjigama, časopisima i raznim dokumentima (**Slika dolje**)

